

Ignacy Dec

"Wolność naturą i prawem człowieka : indywidualny i społeczny wymiar wolności", Stanisław Kowalczyk, Sandomierz 2000 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 9/1, 180-181

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książka kończy się myślą nawiązującą do 2 Kor 3,17: „Z podmuchu wolności, będącego tchnieniem Ducha Świętego Jezusa Chrystusa, żyją chrześcijanie – w chrześcijanach żyje chrześcijaństwo” (s. 303).

Dwie znakomite pozycje tak pod względem podejścia do tematu, jak i w aspektach analizy i syntezy. Prace wymagające od Czytelnika koncentracji, należy je czytać równolegle, bo one się uzupełniają i dopełniają, ale nawet we wspólnym obrazie nie są w stanie oddać tego, czym jest chrześcijaństwo. Prace, które koniecznie należy przetłumaczyć na język polski w całości (ale jaka będzie cena tych książek?) lub tylko wybrane fragmenty.

ks. Jerzy Machnac

Ks. Stanisław Kowalczyk, *Wolność naturą i prawem człowieka. Indywidualny i społeczny wymiar wolności*, Sandomierz 2000, ss. 214

W latach transformacji ustrojowej zawitała do życia społeczne w naszym kraju – po wielu latach zniewolenia – wolność. Upadła cenzura, znikły szykany polityczne, w życiu publicznym ludzie cieszą się wolnością słowa. Stosunkowo szybko okazało się jednak, że odzyskana wolność może stanowić zagrożenie dla człowieka. Staje się wtedy zagrożeniem, jeśli jest fałszywie rozumiana, jeśli zostaje ubóstwiona, oderwana od innych wartości takich, jak: prawda, dobro, piękno. Stąd też potrzebna jest odpowiedzialna refleksja nad tym wielkim darem i zadaniem, jakim jest wolność. W dwudziestowiecznych systemach totalitarnych wolność traktowano bardzo podejrzliwie, natomiast w umacniających się po upadku komunizmu ustrojach liberalnych, została ona w niektórych jego odmianach, zabsolutyzowana i uznana za najwyższą wartość. Potrzebne są dziś przeto prace o charakterze filozoficzno-teologicznym, w których by wolność była poprawnie, obiektywnie opisana. Potrzebna jest gruntowna, niedogmatyczna refleksja o naturze wolności, o jej kształtowaniu, o życiu w niej. Bowiem od rozumienia wolności tak wiele zależy. Życie pokazuje, że rozumienie wolności decyduje dziś często o przynależności do takiej czy innej orientacji filozoficznej, politycznej czy społecznej.

Z dużą radością należy powitać kolejną pozycję poświęconą wolności, pióra znakomitego myśliciela naszych dni, jakim jest ks. prof. Stanisław Kowalczyk, autor kilkunastu pozycji książkowych z zakresu filozofii Boga, antropologii filozoficznej, filozofii społecznej, filozofii kultury.

Prezentowana praca składa się z dwóch części. Pierwsza – po wstępnym omówieniu pojęcia i głównych form wolności – prezentuje indywidualno-osobisty wymiar wolności. Autor analizuje tu podstawowe wymiary tej fundamentalnej wartości: ontologiczny, antropologiczny, epistemologiczny i aksjologiczny. Uwydatnia materialno-biologiczne determinanty wolności, które jednak nie naruszają wrodzonego uzdolnienia do autodeterminizmu. W kolejnych rozdziałach tej części książki autor zajmuje się pedagogiką i teologią wolności. Uwydatnia tu tezę, że wolność jest bytowym atrybutem człowieka i zarazem jest jego powołaniem. Znaczy to, że jest ona człowiekowi „dana” i „zadana”, czyli można ją kształtować. Stąd też możliwe jest wzrastanie w wolności.

Część druga prezentowanej monografii uwydatnia rys społeczno-wspólnotowy wolności. Skoro wolność jest prawem człowieka, to należy ją chronić na terenie wszystkich sektorów życia społecznego. Autor omawia kolejno: wolność myśli i słowa, wolność sumienia i religii, wolność nauki i kultury, wolność życia gospodarczego i społeczno-politycznego. Zwraca także uwagę na tolerancję i pluralizm życia społecznego jako konsekwencję i potwierdzenie wolności. Część tę kończy autor refleksją nad relacją pomiędzy wolnością narodów i państw a współczesnym procesem integracji Europy i świata.

Kończąc prezentację tej pozycji, można by zapytać: co nowego wnosi ta książka do dzisiejszej, jakże już bogatej refleksji nad wolnością, w czym tkwi jej wartość i oryginalność? Otóż, można skonstatować, że w dotychczasowej literaturze dotyczącej wolności zbyt słabo zostały uwypuklone antropologiczno-personalistyczne podstawy wolności, jej ścisłe powiązanie ze sferą aksjologii oraz egzemplifikacje wolności w różnych sektorach życia społecznego. Sygnalizowana książka uwydatnia właśnie te, jakże ważne, wymiary prawdy o wolności. Dlatego należy ją koniecznie włączyć do współczesnej literatury na temat wolności i traktować ją jako pozycję cenną i pożyteczną.

ks. Ignacy Dec

Marian Machinek MSF, *Życie w dyspozycji człowieka. Teologia moralna wobec problemów etycznych u początku życia ludzkiego*, Olsztyn 2000, ss. 117

Ks. dr hab. Marian Machinek, kierownik Zakładu Teologii Moralnej i Duchowości Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, od dawna interesuje się zagadnieniami bioetycznymi. Posiada wiedzę ugruntowaną studiami na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu oraz na Uniwersytetach w Wiedniu i Augsburgu. Uwieńczeniem jego zainteresowań jest praca pt. *Życie w dyspozycji człowieka. Teologia moralna wobec problemów etycznych u początku życia ludzkiego*.

Autor podejmuje to ważne zagadnienie, gdyż jest świadomy, że żyjemy w epoce wielkich osiągnięć biotechnologii i genetyki, które mają istotny wpływ na nasze życie. Osiągnięcia te niosą ze sobą wielkie nadzieje, ale też i niepokoje. Odkryciom, które bezpośrednio wiążą się ze zdrowiem i życiem ludzkim, towarzyszą dylematy moralne. Bardzo często dylematy te pozostają bez odpowiedzi. Z jednej strony słychać głosy wielkich entuzjastów ostatnich odkryć, z drugiej głosy przeciwników. Okazuje się, że nie wszystko, co jest możliwe technicznie, jest etycznie godziwe. Za szybkim rozwojem medycyny, a w szczególności genetyki, nie nadąża ustawodawstwo, jak też etyka wydaje się być spóźniona wobec moralnych wyzwań stawianych przez odkrycia i wynalazki ostatnich lat w dziedzinie genetyki.

Należy podkreślić, że niniejsza książka zajmuje się jedynie częścią wielkich pytań ludzkości: zagadnieniami etycznymi, związanymi z początkiem życia ludzkiego, ale też z najnowszymi osiągnięciami w dziedzinie inżynierii genetycznej i medycyny. Autor stara się udzielić odpowiedzi z punktu widzenia teologii moralnej i etyki chrześcijańskiej, choć w opracowaniu tym nie mogło też zabraknąć danych z dziedziny nauk empirycznych.

Przedstawione przez autora zagadnienia, rodzące poważne problemy etyczne, są świadectwem prowadzonego z niezwykłą intensywnością na przełomie XX i XXI wieku sporu